

- Mowszowicz J., 1971. *Przypadek zrastania się owoców wiśni pospolitej, w odmianie szkliwka*, Wiad. Bot., XV, 2.
- Mowszowicz J., 1972. *Przypadkowe zrastanie owoców u jabłoni*. Wiad. Bot., XVI, 2.
- Penzig O., 1920—1922. *Pflanzenateratologie*, Bd. I—III, Jena.

ANNA MARCZONEK

STAŚMIENIE ROJNIKA POSPOLITEGO (*SEMPERVIVUM SOBOLIFERUM* SIMS)

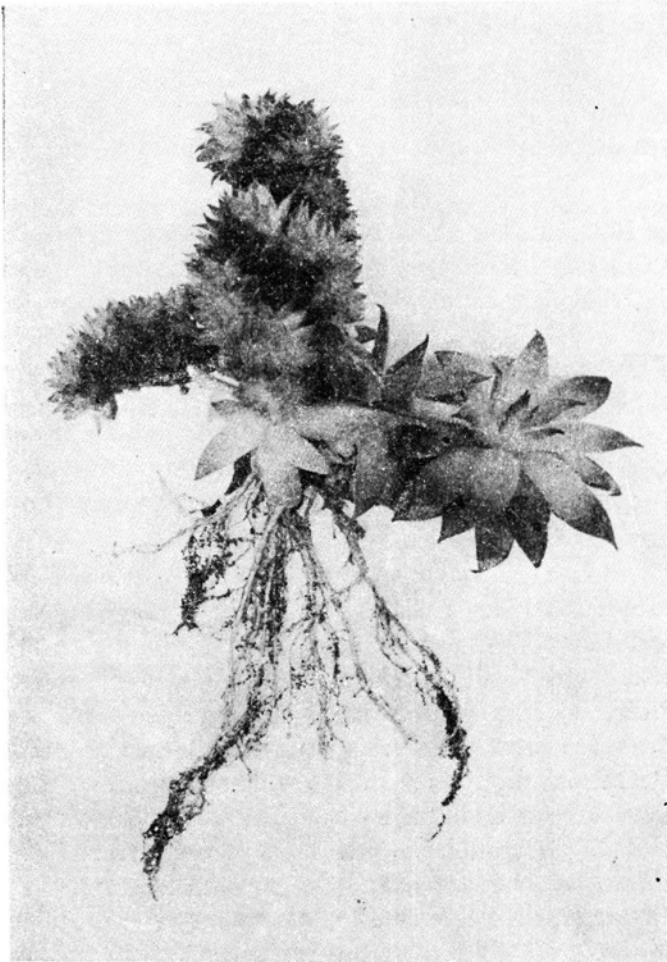
W Ogrodzie Botanicznym we Wrocławiu, w populacji *Sempervivum soboliferum* Sims (rodzina *Crassulaceae*) liczącej 67 roślin zaobserwowano 4 okazy o interesującym staśmieniu, dotychczas u tego gatunku nie opisanym w większych monografiach fascjacji roślin (Szulczewski 1952, Mowszowicz 1972). W botanicznej literaturze dotyczącej teratologii, przypadki staśmienia roślin rozetowych są nielicznie opisane, tym ciekawszy jest przypadek fascjacji rojnika pospolitego.

W Ogrodzie Botanicznym we Wrocławiu, u rojnika pospolitego fascjacji uległy podziemne kłącza o wroście plagiotropowym i szczytowym zgrubieniu wyrastające u nasady skróconego, walcowatego pędu o wroście ortotropowym, rozwijającego na szczycie różyczkę liści. U teratologicznych okazów (ryc. 1.) pędy plagiotropowe już od nasady wykazują staśmienie, pogłębiające się ku szczytowi, co powoduje stopniowe poszerzenie i spłaszczenie pędu, który w rezultacie przybiera postać wachlarza. Według klasyfikacji Szulczewskiego (1952) to staśmienie kłączy można określić jako staśmienie dwubocznie zgrubiałe, które zdaniem tego autora należy do zjawisk dość rzadkich. Zgrubiałe boki staśmionego pędu nie są równej grubości, zatem ich wzrost jest nierównomierny. Powoduje to w środkowej części staśmienia naprężenie, a w rezultacie głębokie, soczewkowate pęknięcia i śrubowate skręcenie tylko szczytowej partii staśmionego pędu, które w miejsce regularnie owalnego zgrubienia przybiera postać grzebienia. Środek spłaszczonego, grzebieniowego wierzchołka pędu ma wyraźnie mniejszy wzrost w stosunku do partii brzożnych i we wczesnym wiosennym rozwoju nie zasycha.

Zdaniem White'a (1948) apikalna, grzebieniasta część staśmionego pędu powstaje w wyniku nieprawidłowego rozrastania się pojedynczego stożka wzrostu. wskutek intensywnego i nierównomiernego podziału komórek merystematycznych, Wiosną, na całej apikalnej krawędzi staśmionego pędu wyrastają różyczki liściowe. U trzech staśmionych okazów na apikalnym grzebieniu wyrasta aż po kilkadziesiąt sztuk różyczek liściowych, co świadczy o tak licznych centrach rozwojowych nowych, niezależnych skróconych pędów. Należy przyjąć, iż powstały tu licznie nowe stożki wzrostu. U bardziej zaawansowanych w rozwoju różyczek liściowych daje się zauważyć, że skrócone pędy są również silnie spłaszczone i mają postać łopatek. Różyczki liściowe w tak dużej liczbie tworzą zwartą konglomerację. Wiele z nich na skutek wzajemnego ścieśnienia wcześniej zamiera. Różyczki liściowe

wyrastające na staśmionym pędzie w dalszym rozwoju zatracają symetrię promienistą.

Wyrastanie licznych skróconych pędów z różyczkami liściowymi na szczycie grzebieniowego staśmienia pędu, który aczkolwiek nie ulega bruzdowaniu i ma

Ryc. 1 Rojnik pospolity (*Sempervivum soboliferum* Sims) o staśmionym pędzie podziemnym, z widocznym grzebieniem staśmienia z licznymi różyczkami liściowymi

tylko jedną płaszczyznę wskazuje, iż mamy tu pewną odmianę fascjacji typu promienistego opisanego przez Schoutego (1936).

Poza opisanym staśmieniem, które tak dobitnie zmanifestowało się u trzech okazów rojnika pospolitego, wystąpiło u jednego okazu lekkie staśmienie skróconego, ortotropowego pędu zaznaczające się już przy jego nasadzie, pogłębiające się przy wierzchołku, co wpływa na zmianę symetrii różyczki liściowej.

LITERATURA

- Mowszowicz J., 1972. *Przegląd botanicznych badań teratologicznych w Polsce w ciągu ostatnich 100 lat*.
Kwartalnik Historii Nauki i Techniki, XVII, 1: 79—87.
- Schoute J. C., 1936. *Fasciation and dichotomy*. Rec. Trav. Bot. Nederl., 33: 649—669.
- Szulczewski J. W., 1952. *Z badań nad staśmieniem u roślin*. Prace Komisji Biol. Poznańskiego Tow.
Przyjaciół Nauk, XIII, 7: 273—308.
- White O. E., 1948. *Fascion*. Botan. Review XIV, 6: 319—358.